

Opgave 2 Jong geleerd, oud gedaan

Bij deze opgave horen tekst 2 en figuur 1.

Inleiding

De leeftijd waarop men in Nederland mag stemmen voor een volksvertegenwoordiging is 18 jaar en vastgelegd in de Grondwet. In juni 2019 kwam de Raad voor het Openbaar Bestuur (ROB) met het adviesrapport 'Jong geleerd, oud gedaan'. In dit rapport adviseert de ROB om de kiesgerechtigde leeftijd uit de Grondwet te halen, zodat het mogelijk is om te experimenteren met stemrecht voor 16- en 17-jarigen op gemeentelijk en provinciaal niveau.

De ROB stelt dat uit onderzoek blijkt dat “de verlaging van de kiesgerechtigde leeftijd een positief effect kan hebben op onder andere politieke kennis en interesse van jongeren en op hun opkomst bij verkiezingen. Bovendien lijkt dit effect langdurig te zijn, in de zin dat wanneer jongeren ouder worden hun opkomst structureel hoger blijft.”

In het adviesrapport van de ROB staat dat de politieke betrokkenheid van jongeren in Nederland laag is, in vergelijking met oudere leeftijdsgroepen en in vergelijking met landen die enigszins lijken op ons land. Slechts 4 op de 10 jongeren in Nederland zijn tamelijk tot zeer geïnteresseerd in de politiek. Een van de duidelijkste signalen voor de lage betrokkenheid van jongeren is volgens de ROB hun lage opkomst bij verkiezingen. Volgens de ROB is de lage opkomst van jongeren problematisch. Jongeren maken zich zorgen over andere politieke vraagstukken dan ouderen of hebben andere opvattingen over bestaande maatschappelijke problemen, zo staat er in het adviesrapport.

Gebruik de inleiding van de opgave.

Volgens de ROB is verlaging van de kiesgerechtigde leeftijd een geschikte maatregel om de politieke betrokkenheid van jongeren te vergroten, waaronder hun opkomst bij verkiezingen. Voorstanders van verlaging stellen bovendien dat verlaging van de kiesgerechtigde leeftijd kan leiden tot een verhoging van de representativiteit van overheidsbesluiten.

- 2p 5 Beredeneer dat verlaging van de kiesgerechtigde leeftijd de representativiteit van overheidsbesluiten kan verhogen. Gebruik in je redenering:
- de omschrijving van het kernconcept representativiteit;
 - informatie uit de inleiding van de opgave die je redenering ondersteunt.

Er is een verschil tussen actief kiesrecht en passief kiesrecht.

Zowel een verlaging van de leeftijdsgrens voor het actief kiesrecht naar 16 jaar als een verlaging van de leeftijdsgrens voor het passief kiesrecht naar 16 jaar, kan leiden tot een hogere representatie van jongeren in een volksvertegenwoordiging zoals een gemeenteraad.

- 2p 6 Leg uit wanneer een verlaging van de leeftijdsgrens voor **passief** kiesrecht naar 16 jaar zal leiden tot een hogere representatie van jongeren in een volksvertegenwoordiging zoals een gemeenteraad. Gebruik in je uitleg:
- de omschrijving van het kernconcept representatie;
 - een omschrijving van het begrip passief kiesrecht.

Gebruik de inleiding van de opgave.

- 2p 7 Leg uit dat het kiesstelsel een politieke institutie is. Gebruik in je uitleg:
- de omschrijving van het kernconcept politieke institutie;
 - een voorbeeld uit de inleiding van de opgave bij het kernconcept politieke institutie.

Stel dat de kiesgerechtigde leeftijd in Nederland verlaagd wordt naar 16 jaar en jij het verband tussen het verlagen van de kiesgerechtigde leeftijd en de politieke betrokkenheid van 16- en 17-jarigen wilt onderzoeken.

- 3p 8
- Formuleer een hypothese over de gevolgen van het verlagen van de kiesgerechtigde leeftijd voor de politieke betrokkenheid van 16- en 17-jarige jongeren.
 - Benoem de afhankelijke en de onafhankelijke variabele in de hypothese.
 - Geef een operationalisering van politieke betrokkenheid bij de lokale politiek.

Gebruik tekst 2.

Er zijn twee vormen van politieke participatie te onderscheiden. Stemmen tijdens verkiezingen is een voorbeeld van een van deze twee vormen. In tekst 2 komt ook de andere vorm van politieke participatie aan de orde.

- 1p 9 Noem deze andere vorm van politieke participatie en geef daarvan een voorbeeld uit tekst 2.

Zie regel 26 tot en met 35 van tekst 2.

In tekst 2 staat over Oostenrijk, waar 16-jarigen in 2005 voor het eerst konden stemmen voor twee deelstaten en in 2008 konden stemmen voor het parlement: “Dat had invloed op het verwerven en ontwikkelen van politieke kennis en interesse, en op de groei van politiek zelfvertrouwen onder jongeren.”

Er zijn twee visies op de wenselijkheid van politieke participatie te onderscheiden.

- 2p 10 a Welke visie op de wenselijkheid van politieke participatie ziet het verwerven en ontwikkelen van politieke kennis en interesse als doel op zichzelf van politieke participatie?
- b Noem de naam van de andere visie op de wenselijkheid van politieke participatie en geef aan wat het doel van politieke participatie volgens deze visie vooral is.

Gebruik regel 36 tot en met 74 van tekst 2.

In het adviesrapport van de ROB staat: “Jongeren tussen de 16 en 18 zitten in een levensfase waarin ze extra ontvankelijk zijn voor socialisatie tot democratisch burger. (...) Bovendien bevinden jongeren zich op deze leeftijd in een context die het makkelijker maakt hen politiek te socialiseren dan wanneer zij 18 zijn.”

Stel dat jongeren vanaf 16 jaar mogen stemmen.

- 3p 11 Beredeneer dat de kans dat jongeren gaan stemmen groter is als zij 16 of 17 jaar zijn, dan wanneer zij 18 jaar of ouder zijn. Gebruik in je redenering:
- de omschrijving van het kernconcept politieke socialisatie;
 - informatie uit regel 36 tot en met 74 van tekst 2 waarin politieke socialisatie te herkennen is;
 - twee socialisatoren die in tekst 2 aan de orde komen.

Gebruik regel 36 tot en met 74 van tekst 2.

Stel dat de kiesgerechtigde leeftijd verlaagd wordt naar 16 jaar.

- 3p 12 Leg uit dat in het verlagen van de kiesgerechtigde leeftijd een veranderingsvraagstuk te herkennen is. Gebruik in je uitleg:
- de omschrijving van het hoofdconcept verandering;
 - de naam en omschrijving van een kernconcept bij het hoofdconcept verandering;
 - informatie uit regel 36 tot en met 74 van tekst 2 waarin het gekozen kernconcept bij het hoofdconcept verandering te herkennen is.

Let op: je mag de kernconcepten institutionalisering en individualisering niet gebruiken.

Gebruik figuur 1.

In het adviesrapport van de ROB wordt in verband met de politieke participatie van jongeren ook ingegaan op verschillen tussen generaties. Figuur 1 toont de mate waarin verschillende generaties netto profijt hebben van overheidsbeleid.

- 2p **13** Leg uit dat uit figuur 1 blijkt dat er sprake is van sociale ongelijkheid. Gebruik in je uitleg:
- de omschrijving van het kernconcept sociale ongelijkheid;
 - gegevens uit figuur 1.

Opgave 2 Jong geleerd, oud gedaan

tekst 2

'Puber moet kunnen stemmen bij lokale en provinciale verkiezingen'

(...) Begin dit jaar [2019] verzamelden ze [jongeren] zich nog met duizenden in Den Haag om strengere klimaatmaatregelen te eisen. (...)

5 Maar stemmen mogen ze niet.

Dat moet veranderen, vindt de Raad voor het Openbaar Bestuur (ROB), een onafhankelijk adviesorgaan van de regering en het parlement. Zijn
10 advies is de Kieswet aan te passen, zodat jongeren vanaf zestien jaar kunnen stemmen tijdens lokale en provinciale verkiezingen.

Het was de wens van Sarah de Lange, vertrekkend ROB-lid, om hier onderzoek naar te doen. De Lange, bijzonder hoogleraar Politicologie aan de Universiteit van Amsterdam, benadrukt: "Dit is niet een maatregel
20 waar je wonderen van moet verwachten." Maar: "Op langere termijn is verlaging van de kiesgerechtigde leeftijd naar zestien jaar wel van invloed op de opkomst tijdens verkiezingen." (...)

In Oostenrijk (...) mochten zestienjarigen in 2005 voor het eerst meestemmen in twee deelstaten. (...)

Tijdens de parlementsverkiezingen van 2008 stemden er voor het eerst ook zestienjarigen landelijk mee. "Dat had invloed op het verwerven en ontwikkelen van politieke kennis en interesse, en op de groei van politiek
35 zelfvertrouwen onder jongeren." (...)

De opkomst onder de groep jongvolwassenen die al wel mag

stemmen in Nederland, van 18 tot 24 jaar, is relatief laag. Dat komt volgens De Lange deels door de levensfase waarin ze voor het eerst
40 mogen stemmen. "Daarin verandert veel: ze wisselen van school naar werk of gaan doorstuderen, ze gaan vaak uit huis. Dat is een ongunstig moment om iets fundamenteels als voor het eerst stemmen in te organiseren." (...)

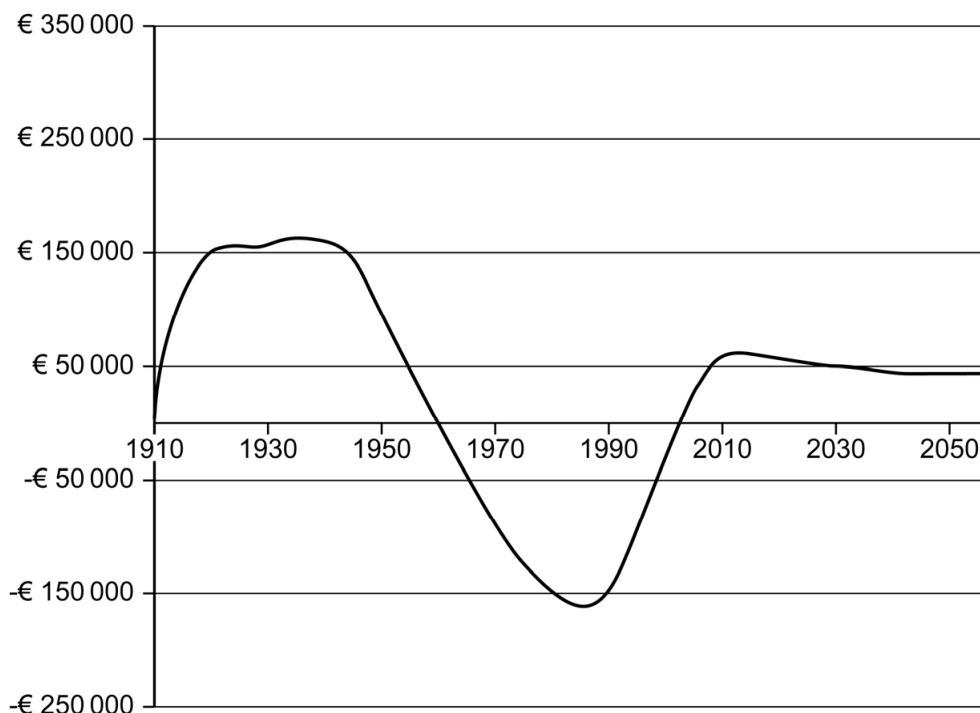
Een van de voordelen die De Lange noemt van het verlagen van de kiesgerechtigde leeftijd naar zestien jaar, is dat de leerplicht dan nog geldt en jongeren thuis wonen. Dat is een gunstigere context: "Je kunt ze
55 dus goed begeleiden richting de eerste keer stemmen." Maar het burgerschapsonderwijs moet daarvoor wel worden aangepast, is ook onderdeel van het advies. "Dat is nu vooral op kennis gericht, het zou ook moeten gaan om vaardigheden."
60 (...)

In het advies schrijft de ROB dat de verlaging van de kiesgerechtigde leeftijd ook kan bijdragen aan het voorkomen van "machtsmisbruik van een generatie ten opzichte van een andere" als er beleid wordt ontwikkeld op thema's als pensioenen of klimaatverandering.
65 De Lange: "Politieke partijen zijn electoraal gemotiveerd. Als zestienjarigen mogen stemmen, wordt er ook beter naar ze geluisterd."

naar: www.nrc.nl, 2019

figuur 1

Netto profijt van overheidsbeleid per persoon uit een geboortjaar over de rest van het leven (in euro's)

Toelichting

De lijn in figuur 1 geeft het gemiddelde netto profijt (financieel voordeel) over de rest van het leven per persoon uit een geboortjaar.

Positieve bedragen geven aan dat iemand uit het betreffende geboortjaar gedurende het leven meer van de overheid ontvangt dan dat iemand aan de overheid betaalt. Negatieve bedragen geven aan dat iemand uit het betreffende geboortjaar gedurende het leven meer aan de overheid betaalt dan ontvangt.

Uit de figuur is bijvoorbeeld af te lezen dat iemand die geboren is tussen 1920 en 1940 gemiddeld ongeveer 160.000 euro ontvangt van de overheid.

naar: Raad voor het Openbaar Bestuur, 2019